

TE GAST

In deze rubriek reageert een deskundige gast op een vraag of stelling. Deze week luidt de vraag: kunnen en moeten Facebook & co. optreden tegen fakenieuws?

Geen 'bug' fiksen, wel onze mentaliteit

Bart VANHALEWYN

Doctoraal onderzoeker en onderwijsassistent bij de onderzoeksgroep Center for Journalism Studies aan de Universiteit Gent

De voorbije jaren is de term 'nepnieuws' of 'fake news' niet uit de actualiteit te branden. Dat concept verwijst naar berichten met (deels) verzonnen inhoud, bedoeld om de publieke opinie te beïnvloeden of om er commercieel winst mee te maken, bijvoorbeeld door advertentie-inkomsten. Op zich is dat geen recent fenomeen. Denk aan de Amerikaanse senator Joseph McCarthy, die in de jaren 1950 er niet voor terugdeinsde politieke tegenstanders onterecht te beschuldigen van banden met het communisme om daar politiek voordeel uit te halen. De steile opmars van sociale media heeft er wel toe geleid dat de verspreiding van nepnieuws sneller en persoonlijker dan ooit gebeurt. Sneller, want omdat de verdragende (en kritische) rol van tussenstations zoals journalisten kan worden

omzeild. Persoonlijker, want je kunt je boodschap richten tot een heel specifiek segment of je boodschap aanpassen aan de gevoeligheden van diverse doelgroepen, zoals gebeurde in de brexitcampagne.

Aangezien sociale media een onmiskenbare impact hebben op de verspreiding van fakenieuws, mag het niet verwonderen dat de aandacht allereerst uitgaat naar wat Facebook en Twitter kunnen doen om nepnieuws tegen te gaan. En ze hebben beslist al stappen gedaan. Denk maar aan het blokkeren van accounts van waaruit geregeld nepnieuws wordt verspreid – des te meer wanneer de toon van de berichten kwetsend is of aanzet tot haat en geweld – of aan het uitwerken van manieren om valse berichten automatisch op te sporen en te labelen als onbetrouwbaar.

Desondanks is het belangrijk om te beseffen dat we niet alle oplossingen uit de hoek van technologiespelers als Facebook en Google mogen verwachten. Allereerst is het concept fakenieuws minder eenduidig dan het op het eerste gezicht lijkt. Een strikte tweedeling tussen 'echt' en 'vals' nieuws is niet altijd mogelijk. Er is een grote grijze zone van berichten die een kern van waarheid bevatten, maar die op een misleidende manier worden gekaderd. In andere gevallen is het onmogelijk na te gaan of een bepaalde claim terecht is of niet.

Ten tweede leg je zo ook veel macht bij die technologiebedrijven. Zij worden de 'poortwachters' van het nieuws en beslissen welke berichten we wel en niet te zien krijgen. Het valt erg te betwijfelen of die techreuzen te vertrouwen zijn in die rol, gelet op hoe ze omgaan met andere sociale vraagstukken als privacy.

Een derde punt heeft te maken met de verschuivingen in de manier waarop we sociale media gebruiken. Waar vroeger nadruk

lag op *one-to-many*-communicatie (een bericht dat zichtbaar is voor een grote groep mensen, denk aan Twitter en de publieke pagina's van Facebook), dan komt de klemtoon almaar vaker te liggen op *one-to-one*- of *one-to-few*-communicatie (berichten gericht aan één persoon of een kleine groep ontvangers, zoals bij WhatsApp of Facebook Messenger). Binnen die berichtendiensten is het een pak moeilijker om fakenieuws te onderscheppen en maatregelen te nemen.

Maak techbedrijven niet tot poortwachters

Tot slot blijft het belangrijk om te beseffen dat technologiebedrijven enkel een invloed hebben op de verspreiding van fake news, en niet op het maken ervan. Als we het probleem van nepnieuws willen aanpakken aan de oorsprong ervan, moeten we verder kijken dan alleen maar de rol van sociale media en technologie-

bedrijven. Dan moeten er maatregelen komen om de makers van nepnieuws ter verantwoording te roepen. Het doelbewust maken en verspreiden van nepnieuws om advertentie-inkomsten te genereren moet ontmoedigd en bestraft worden. Wie de publieke opinie manipuleert door valse berichten te posten, moet verantwoording afleggen. Politici die waarschuwen voor de impact van Facebook op onze democratie, maar die er zelf niet voor terugdeinzen om met valse argumenten een debat naar zich toe te trekken, moeten dringend aan zelfreflectie doen.

Het gaat dus niet zozeer om een technologische 'bug' die gefixt moet worden, maar om een mentaliteitswijziging. Ook wij, als burgers, mogen het niet aanvaarden dat we doelbewust worden voorgelogen, maar we mogen eisen dat het politieke debat gevoerd wordt op basis van valabele argumenten. Dat gaat dieper naar de essentie van fakenieuws dan het navelstaren naar de rol van technologie.

© Reinhart Croon

LEZERSBRIEVEN

Reageren op artikels? Schrijf naar **KERK & leven**, Halewijnlaan 92, 2050 Antwerpen of e-mail naar lezersbrieven@kerknet.be, met vermelding van uw naam en adres. De redactie heeft het recht lezersbrieven taalkundig te bewerken en in te korten.

Democratie (1)

KERK & leven, 13 MAART 2019

Het is een goed idee te luisteren naar specialisten, maar finaal moeten verkozen politici beslissen. En daar loopt het fout. Zou het kunnen dat die politici (lees: de partijen) soms meer zijn begaan met hun imago dan met de broodnodige samenwerking over de partijgrenzen heen? Al die voortdurende discussies en bekvechterijen hangen ons, eenvoudige mensen, de keel uit en ondergraven ons vertrouwen in deze democratie.

Jetty VEKEMANS, Antwerpen

Democratie (2)

KERK & leven, 13 MAART 2019

Wat de hoofdredacteur het middenveld noemt, kan men ook bestempelen als belangengemeenschappen. Zij strijden elk voor hun eigen belangen en

niet voor het algemeen belang. Hun bijdrage aan het democratische debat per definitie als positief beschouwen, lijkt dus nogal naïef.

Stakingen bijvoorbeeld, brengen niet automatisch meer welvaart, maar soms het tegendeel. Ik denk veeleer dat de inspraak van sommige drukingsgroepen te groot is. Waarom het experiment met een wisselend burgerpanel geen kans geven?

Ivo VAN HEMELRYK, via Kerknet

Democratie (3)

KERK & leven, 13 MAART 2019

De tekst van de hoofdredacteur over de parlementaire democratie bij ons was heel treffend. Toen ik een jaar of dertig was, heb ik wat politiek-utopische gedachten gekoesterd (en kenbaar gemaakt). Pas later ging ik stilstaan bij de redenen van

niet-verwezenlijking: de overschatting van ideetjes en idealen.

Niet dat die bij het zwerfveel moeten, maar ze moeten wel goed worden afgewogen. Een aantal terechte idealen loopt elkaar soms voor de voeten bij de geslotenheid van sommige opiniemakers.

Marc CELS, via Kerknet

Misbruiktop

KERK & leven, 13 MAART 2019

Naast het misbruik van kinderen door kerkmensen is ondertussen ook het misbruik van nonnen bekend, soms zelfs gepleegd door bisschoppen.

Waarom heeft men toch zo lang gezweven, niet gestraft en de schuldigen enkel maar verplaatst, in de hoop dat alles wel zou worden vergeten?

Gilbert KNUYT, via kerkenleven.be

Advertentie

WWW.HAPPIDAYS.BE

MAAK JE EIGEN KRANT

EEN KRANT VOOR AL
JE HERINNERINGEN

JUBILEUM
VERJAARDAG

HUWELIJK
CLUBKRANT
BEDRIJFSKRANT

PENSIOEN
TERUG NAAR SCHOOL

VAKANTIE
GEBORTE
BEGIN WERKJAAR

